

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83260,Kozlowski-Roman-Stanislaw-Jakub.html>
21.05.2024, 00:05

Kozłowski Roman Stanisław Jakub

KOZŁOWSKI Roman Stanisław Jakub (1 II 1889, Zazamcze k. Włocławka – 2 V 1977, Warszawa), geolog i paleozoolog. Syn Zdzisława, leśnika, i Zofii Kowalewskiej.

We Włocławku uczył się w gimnazjum państwowym. Po strajku 1905 uczęszczał do miejscowej prywatnej szkoły handlowej, którą ukończył w 1907. Studia przyrodnicze rozpoczął zrazu w Szwajcarii (Fryburg, 1907–08) i kontynuował je we Francji, na Sorbonie, (1908–10, licencjat) oraz w paryskim Muzeum Historii Naturalnej (1910–13). W 1913–21 pracował w Oruro w Boliwii jako nauczyciel przedmiotów geologicznych w tamtejszej szkole górniczej. Po jej przekształceniu w uczelnię inżynierską był jej dyrektorem w 1916–20. Prowadził geologiczne badania terenowe nad tamtejszym paleozoikiem oraz kruszcami metali. Owocem ówczesnych studiów paleozoologicznych była, obroniona w 1923 na Sorbonie, rozprawa *Faune dévonienne de Bolivie*. Po powrocie do kraju w 1924–27 kierował Katedrą Geologii i Paleontologii Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, a od 1927 Katedrą Paleontologii UW (z przerwą w czasie wojny, gdy – przymuszony – był kustoszem w Amt für Bodenforschung) do 1961, od 1934 jako profesor zwyczajny. Utworzył Zakład Paleozoologii PAN, którym kierował w 1953–61 (dziś Inst. Paleobiologii PAN jego imienia).

Doświadczenia zdobyte w Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu oraz z okresu pracy w szkole inżynierskiej w Oruro w istotny sposób wpłynęły na ukształtowanie się osobowości twórczej K. Priorytetem były dla niego studia anatomiczne zwierząt kopalnych oraz stosowanie nowych technik fizykochemicznych w pozyskiwaniu ze skał materiału badawczego. Znalazło to wyraz po stwierdzeniu w chalcedonach w Świętokrzyskiem chitynowych szczątków kopalnych, które wypreparował, trawiąc skałę chlorowodorem a następnie uzyskane fragmenty szkieletów zatapiał w parafinie i taki

twór ciał na fragmenty do badania charakteru pierwotnego funkcjonowania niezachowanych organów wewnętrznych. W ten sposób dał obraz budowy wymarłej w paleozoiku grupy graptolitów. Pozyskiwania skamieniałości ze skały macierzystej stały się bardzo przydatne także do analizy innych grup zwierzęcych.

W 1910–29 K. zajmował się głównie badaniami paleozoicznych głowonogów. Poza przywołaną rozprawą doktorską ogłosił m.in. *Les Brachiopodes de carbonifère supérieur de Bolivie* (1914), a przede wszystkim monografię *Les Brachiopodes gothlandiens de la Podolie polonaise* (1929).

W latach późniejszych okresu międzywojennego i po wojnie badał głównie graptolity wypreparowane z chalcedonów świętokrzyskich. Rękopis monografii na ten temat ocalał podczas wojny i został ogłoszony w 1948 pt. *Les grapholites et quelques nouveaux Groupes d'animaux du Tremadoc de la Pologne*. Była to grupa kolonialnych zwierząt morskich o dyskusyjnej przynależności (rośliny, gąbki, jamochłony, mszywioly). Po bardzo gruntownych analizach anatomicznych K. uznał je za spokrewnioną z – do dziś znaną – grupą pióroskrzelnych (*Pterobranchia*), zaliczaną do półstrunowców. Wprawdzie w latach późniejszych wniosek ten został podważony, faktem pozostał wyjątkowo wnikliwy opis anatomii ważnej stratygraficznie grupy zwierzęcej.

Późniejsze badania terenowe oraz analiza próbek z głębokich wierceń doprowadziły do kolejnych odkryć, przedstawionych m.in. w opracowaniach *Sur quelques appareils masticateurs des Annélides Polychètes ordoviciens* (1956), *Les Hydroides ordoviciens à squelette chitineux* (1959), *Nouvelles observations sur les Conulaires* (1968) i in.

K. założył i redagował znane periodyki specjalistyczne „Paleontologia Polonica” (od 1929) i „Acta Palaeontologica Polonica” (od 1956).

K. był twórcą szkoły paleozoologicznej. Jego uczniami i współpracownikami byli m.in. J. Błaszczuk, H. Górka, J. Karczewska, A. Kelus, Z. Kielan-Jaworowska, J. Kulczycki, H.

Osmólska, K. Pożaryska, H. Pugaczewska, A. Stasińska, A. Urbanek.

Po wydrukowaniu rozprawy o graptolitach K. został wyróżniony członkostwem honorowym (bądź medalami) wszystkich ważnych organizacji specjalistycznych na świecie. W kraju w okresie reformy nauki w 1950–51 uchronił paleobiologię przed przyporządkowaniem jej utylitarnym celom geologii – argumentował za potrzebą tych badań do propagowania ewolucjonizmu.

Był członkiem rządowej organizacji obrońców pokoju, co wykorzystał m.in. do organizacji wypraw badawczych paleontologów polskich na Gobi w Mongolii.

Należał do cenionych i wymagających nauczycieli akademickich i bardzo sumiennych badaczy.

SBP (Z. Kielan-Jaworowska); Śródka; Fleszarowa.

Zbigniew Wójcik

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)